

חק לישראל – פרשת יתרו יום א'

תורה – שמות פרק יח'

(א) וַיִּשְׁמַע יִתְרוֹ כֹּהֵן מִדֵּיָן חֹתֵן מֹשֶׁה אֵת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה אֱלֹהִים לְמֹשֶׁה וּלְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ כִּי הוֹצִיא יְהוָה אֶת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרָיִם: (א) וַיִּשְׁמַע יִתְרוֹ כֹּהֵן מִדֵּיָן חֹתֵן מֹשֶׁה אֵת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה אֱלֹהִים לְמֹשֶׁה וּלְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ כִּי הוֹצִיא יְהוָה אֶת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרָיִם: (א) וַיִּשְׁמַע יִתְרוֹ רֹבֵא דְמִדְיָן חֻמוּהֵי דְמֹשֶׁה יֵת כָּל דֵּי עֵבֵר וַיִּלְמְשָׁה וּלְיִשְׂרָאֵל עַמִּיהָ אֲרִי אֲפִיק וַיִּי יֵת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרָיִם:

(ב) וַיִּקַּח יִתְרוֹ חֹתֵן מֹשֶׁה אֶת צִפְרָה אֵשֶׁת מֹשֶׁה אַחֵר שְׁלוֹחִיהָ: (ב) וַיִּקַּח יִתְרוֹ חֹתֵן מֹשֶׁה אֶת צִפְרָה אֵשֶׁת מֹשֶׁה אַחֵר שְׁלוֹחִיהָ: (ב) וְדַבֵּר יִתְרוֹ חֻמוּהֵי דְמֹשֶׁה יֵת צִפְרָה אֵתֵת מֹשֶׁה בְּתַר דְּפִטְרָה:

(ג) וְאֵת שְׁנֵי בָנֶיהָ אֲשֶׁר שָׁם הָאָחִיד גְּרָשָׁם כִּי אָמַר גֵּר הָיִיתִי בְּאֶרֶץ נֹכְרִיָּה: (ג) וְאֵת שְׁנֵי בָנֶיהָ אֲשֶׁר שָׁם הָאָחִיד גְּרָשָׁם כִּי אָמַר גֵּר הָיִיתִי בְּאֶרֶץ נֹכְרִיָּה: (ג) וַיֵּת תַּרְוִין בְּנֵהָ דֵּי שׁוּם חַד גְּרָשָׁם אֲרִי אָמַר דִּיֵּד הָיִיתִי בְּאֶרֶץ נֹכְרָא:

(ד) וְשָׁם הָאָחִיד אֲלִיעֶזֶר כִּי אֱלֹהֵי אָבִי בְּעֶזְרִי וַיִּצְלַנִּי מִחֶרֶב פְּרַעֲוָה: (ד) וְשָׁם הָאָחִיד אֲלִיעֶזֶר כִּי אֱלֹהֵי אָבִי בְּעֶזְרִי וַיִּצְלַנִּי מִחֶרֶב פְּרַעֲוָה: (ד) וְשׁוּם חַד אֲלִיעֶזֶר אֲרִי אֱלֹהָא דְאָבָא הָוָה בְּסַעְדִּי וְשׁוּבְנֵי מִחֶרְבָא דְּפְרַעֲוָה:

(ה) וַיָּבֵא יִתְרוֹ חֹתֵן מֹשֶׁה וּבָנָיו וְאִשְׁתּוֹ אֶל מֹשֶׁה אֶל הַמִּדְבָּר אֲשֶׁר הוּא חֲנֹה שָׁם הַר הָאֱלֹהִים: (ה) וַיָּבֵא יִתְרוֹ חֹתֵן מֹשֶׁה וּבָנָיו וְאִשְׁתּוֹ אֶל מֹשֶׁה אֶל הַמִּדְבָּר אֲשֶׁר הוּא חֲנֹה שָׁם הַר הָאֱלֹהִים: (ה) וְאִתָּא יִתְרוֹ חֻמוּהֵי דְמֹשֶׁה וּבְנֵהֵי וְאִתְתִּיהָ לְוַת מֹשֶׁה לְמִדְבָּרָא דֵּי הוּא שְׁרִי תַמּוֹן לְטוֹרָא דְאִתְגַּלִּי עֲלוּהֵי יִקְרָא דִּי:

(ו) וַיֹּאמֶר אֶל מֹשֶׁה אֲנִי חֹתְנְךָ יִתְרוֹ בָּא אֵלֶיךָ וְאִשְׁתְּךָ וּשְׁנֵי בָנֶיהָ עִמָּה: (ו) וַיֹּאמֶר אֶל מֹשֶׁה אֲנִי חֹתְנְךָ יִתְרוֹ בָּא אֵלֶיךָ וְאִשְׁתְּךָ וּשְׁנֵי בָנֶיהָ עִמָּה: (ו) וְאִמַר לְמֹשֶׁה אֲנָא חֻמוּהֵי יִתְרוֹ אֵתִי לְוַתְךָ וְאִתְתְּךָ וְתַרְוִין בְּנֵהָ עִמָּה:

רש"י

כנגד כל ישראל: את כל אשר עשה – להם
בירידת המן ובזבאח ובזבאח ובזבאח: כי הוציא ה'
וגו' – זו גדולה על כולם (מכילתא):

(ב) אחר שלוחיה – כשארמר לו הקב"ה במדין
כך שוב מצרימה ויקח משה את אשתו ואת
בניו וגו' וילא אהרן לקראתו ויפגשוהו בהר
האלהים. אמר לו מי הם הללו אמר לו זו
היא אשתי שנסאתי במדין ואלו בני. אמר לו
להיכן אתה מוליכן אמר לו למצרים אמר לו
על הראשונים אנו מצטערים ואתה בא
להוסיף עליהם אמר לה לכו לבית אביך
נטלה שני בניה והלכה לה:

(ד) ויליני מחרב פרעה – כשגילו דתן
ואזירס על דבר המצרי ובהקש להרוג את משה
נעשה רוארו כעמוד של שיש (מכילתא):

(א) וישמע יתרו – מה שמועה שמע וזא
קריעת ים סוף ומלחמת עמלק (זבחים קטז):
יתרו – שבע שמות נקראו לו רעואל יתר
יתרו חובב חבר קיני פטיאל (מכילתא) יתר
על שם שיתר פרעה אחת בתורה ואתה תחזה.
יתרו לכשתגיייר וקיים המלות הוסיפו לו אות
אחת על שמו. חובב שחבב את התורה. וחובב
הוא יתרו שגא' (שופטים ד) מצני חובב חותן
משה. וי"א רעואל אביו של יתרו היה ומה
הוא אומר (שמות ב) ותבאנה אל רעואל
אביהן שהתינוקות קורין לאבי אביהן אבא.
בספרי: חתן משה – (מכילתא) כאן היה יתרו
מתכבד במשה אנו חותן המלך ולשעבר היה
משה תולה הגדולה בחמיו שנאמר וישב אל
יתר חותנו: למשה ולישראל – שקול משה

חק לישראל – פרשת יתרו יום א'

(ו) ויאמר אל משה – ע"י שליח: אני חותך יתרו וגו' – (מכילתא) אם אין אתה יולא בגיני לא בגין אשתך ואם אין אתה יולא בגין אשתך לא בגין שני בניה:

(ה) אל המדבר – אף לנו יודעין שבמדבר היה ללא בשבחו של יתרו דבר הכתוב שהיה יושב בכבודו של עולם ונדכו לבו ללאת אל המדבר מקום תוהו לשמוע דברי תורה:

נביא – ישעיה ו' א'-ד'

(א) בַּשָּׁנָה מוֹת הַמֶּלֶךְ עֲזִיָּהוּ וְאַדְאָה אֶת אֲדֹנָי יֵשֵׁב עַל פֶּסֶא רָם וְנִשְׂא וְשׁוֹלֵיו מְלָאִים אֶת הַהִיכָל: (א) בשתא דאתנדע בה מלכא עזיה אמר נבא חזיתי ית יקרא דיי שרי על כורסיה רם ומתנטל בשמי מרומא ומזיו יקריה אתמלי היכלא:

(ב) שְׂרָפִים עֹמְדִים מִמַּעַל לוֹ שֵׁשׁ כְּנָפִים שֵׁשׁ כְּנָפִים לְאַחַד בְּשָׂתַיִם יִכְסֶה פָּנָיו וּבְשָׂתַיִם יִכְסֶה רַגְלָיו וּבְשָׂתַיִם יְעוֹפֵף: (ב) שמשין קדישין ברומא קדמוהי שתא גפין לחד שתא גפין לחד בתרין מכסי אפוהי דלא חזי ובתרין מכסי גויתיה דלא מתחזי ובתרין משמש:

(ג) וְקָרָא זֶה אֵל זֶה וְאָמַר קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ יְהוָה יְהוָה צְבָאוֹת מְלֹא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ: (ג) ומקבלין דין מן דין ואמרין קדיש בשמי מרומא עלאה בית שכנתיה קדיש על ארעא עובר גבורתיה קדיש לעלם ולעלמי עלמיא יי צבאות מליא כל ארעא זיו יקריה:

(ד) וַיִּנְעוּ אַמּוֹת הַסְּפִיִּם מִקּוֹל הַקּוֹרָא וְהַבֵּית יִמְלֵא עֵשָׂן: (ד) וזעו אילות ספי היכלא מקל מלולא ובית מקדשא אתמלי אמטתא:

(ה) וְאָמַר אֹזִי לִי כִי נִדְמִיתִי כִּי אִישׁ טָמֵא שְׂפָתַיִם אֲנֹכִי וּבִתּוֹךְ עִם טָמֵא שְׂפָתַיִם אֲנֹכִי יֵשֵׁב כִּי אֶת הַמֶּלֶךְ יְהוָה צְבָאוֹת רָאוּ עֵינָי: (ה) ואמרית וי לי ארי חבית ארי גבר חיב לאוכחא אנא ובגו עמא דמנעל בחובין אנא יתיב ארי ית יקר שכנת מלך עלמיא יי צבאות חזאה עיני:

(ו) וַיַּעַף אֵלָי אֶחָד מִן הַשְּׂרָפִים וּבִידּוֹ רִצְפָה בְּמִלְקָחִים לְקַח מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ: (ו) ואשתדי לותי חד מן שמשיא ובפומיה ממלל דקביל מן קדם דשכנתיה על כורסי יקרא בשמי מרומא עיל מן מדבחא:

רש"י

(א) בשנת – סימן זה תחלת הספר ותחילת נבואת ישעיה וחמשה סימנים הקודמים נאמרו אחר זה הסימן ללא שאין מוקדם ומאוחר בתורה וראייה לדבר ישעיה נבא ונתרה בת ליון כסכה וגו' זה היה לאחר שהחריב וגלה סנחריב את עשרת השבטים ונשארו רק יהודה וירושלים לכך אמר חזון ישעיה וגו' על יהודה וירושלים וגו' על מה תכו עוד תוסיפו סרה וגו' אבצננא"ל. בשנת מות – כשננטרע. ושוליו – כמו שולי המעיל (שמות כח) תחיתו ראיתו יושב על כסא כהונה:

(ב) שרפים עומדים ממעל – בשמים. לו – לשמשו כן תירגם יונתן שמשין קדישין ברומא קדמוהי. בששים יכסה פניו – שלא יציט ללד השכינה. ובששים יכסה רגליו – ללניעות שלא יראה כל גופו לפני זוראו ובתנחומא ראיתי כסוי הרגלים לפי שהם ככף רגל עגל שלא להזכיר לישראל עון העגל. ובששים יעופף – ובתרין משמש:

(א) בשנת – סימן זה תחלת הספר ותחילת נבואת ישעיה וחמשה סימנים הקודמים נאמרו אחר זה הסימן ללא שאין מוקדם ומאוחר בתורה וראייה לדבר ישעיה נבא ונתרה בת ליון כסכה וגו' זה היה לאחר שהחריב וגלה סנחריב את עשרת השבטים ונשארו רק יהודה וירושלים לכך אמר חזון ישעיה וגו' על יהודה וירושלים וגו' על מה תכו עוד תוסיפו סרה וגו' אבצננא"ל. בשנת מות – כשננטרע. ושוליו – כמו שולי המעיל (שמות כח) תחיתו ראיתו יושב על כסא

חק לישראל – פרשת יתרו יום א'

המעורר על הכהונה כקרח צבליעה וכעתו
בשריפה אלל כאשר דבר ה' ביד משה בסנה
הבא נא ידך בחיךך (שמות 7) והוליה
מאורעת כסלג אף כאן ארעת פרחו במאחו.
והבית ימלא עשן – היה נמלא עשן:

(ה) כי נדמיחי – הריני מת שלל הייתי כדאי
שאררה פני השכינה ודוגמתו מלינו במנוח
מות נמות כי אלהים ראינו (שופטים יג).
נדמתי – כמו כי נדמה כל עם כנען. טמא
שפחים – למגעל בחובין:

(ו) רכפה – גחלת וכן עוגת רפיים (מלכים א'
יט) כמו עוגת רפיים ונאמר ביסעיהו
ובאליהו בלד"י רכפה מפני שאמרו ללטוריה
על ישראל זה קראם עם טמא שפתי' וזה
אמר כי עזבו זריתך (שופטים י"ג) אמר
הקב"ה למלאך רעוץ פה שאמר ללטוריה על
זני. זמלקחים – זכבת. לקח מעל המזבח –
שבעזרה:

(ג) וקרא זה אל זה – נוטלין קשות זה מזה
שלל יקדים האחד ויתחיל ויתחייב שריפה
אלל אם כן פתחו כולם כאחד וזה שיסד
ביוצר אור קדושה כולם כאחד עונים כו'
ומדקש אגדה מעשה מרכבה הוא וכן תירגם
קדוש קדוש קדוש ג' פעמים כתרנומו:

(ד) ויניעו אמות הספים – אילות סיפי הם
מזוזות הפתח שנמדדין במדות אמות לגובה
ולרוחב והן מזוזות ההיכל. מקול הקורא –
מקול המלכאים הקוראים והוא היה יום
הרעש שנאמר בו ונסתם כאשר נסתם מפני
הרעש זימי עוזיה (זכריה יד) זו ביום עמד
עזיה להקטיר בהיכל רעשו שמים לשורפו
לומר דינו בשריפה כמו שנאמר ותאכל את
החמשים ומאתים איש (במדבר טז) וזהו
שקראם שרפים שזאו לשורפו רעשה הארץ
לזולעו כסבורה דינו לבלע כקרח שערער על
הכהונה יתה צת קול ואמרה זכרון לבני
ישראל וגו' (במדבר ט"ז) ולא יהיה עוד אדם

כתובים – משלי פרק טו' י"ט-טו'

(י) מוסר רע לעזב ארח שונא תוכחת ימות: (י) מדרותא דבישא מטעיא אורחיה ומן דסני
מכסנותא ימות:

(יא) שאול ואבדון נגד יהוה אף פי לבות פני אדם: (יא) שיול ואובדנא קדם אלהא אף
לבי בר נשא:

(יב) לא יאהב לץ הוכח לו אל חכמים לא ילך: (יב) לא רחם ממיקנא למן דמכסן ליה
ולות חבימי לא אזל:

(יג) לב שמח ייטב פנים ובעצבת לב רוח נכאה: (יג) לבא חדייא משפיר אפי ובכיכא
דלבא רוחא ממכתא:

(יד) לב נבון יבקש דעת ופני (ופי) כסילים ירעה אולת: (יד) לבא דמתבין בעי ידיעתא
ופומהון דסכלי שטיותא:

(טו) כל ימי עני רעים וטוב לב משתה תמיד: (טו) כל יומי דמסכנא בישין ומן דטב לביה
משקיא תדירא:

רש"י

(יג) לב שמח ייטיב פנים – אם תשמח לבו
של הקדוש ברוך הוא בלכתך בדרכיו ויטיב לך
פניו לעשות כל רצונך ואם תעצבו יראה לך
רוח נכאה כד"א (בראשית ה') ויתעצב אל לבו

(י) מוסר רע לעוזב אורח – יסורים קשים
מוכנים לעובר אורח של הקב"ה:
(יא) שאול ואבדון נגד ה' – גלוי לפניו כל
אשר בתוכו. אף כי – ק"ו הוא:

חק לישראל – פרשת יתרו יום א'

וטוב לב – מי שלבו טוב צעקרו. משתה תמיד – כל שנותיו דומות לו ימי משתה ללמדך שיהא אדם שמה בחלקו, ורבותינו דרשו מה שדרשו בחלק:

ויאמר ה' אמהה את האדם וגומר, רוח נכאה טל"ט רוח של זעף: (טו) כל ימי עני רעים – ואפילו שצחות וי"ט דאמר שמואל שני וסת תחלת חולי מעים.

משנה – פאה פרק ח'

(א) מאימתי פל אדם מתרין בלקט. משילכו הנמושות. בפרט ועוללות, משילכו העניים בפרם ויבואו. ובזיתים, משיתרד רביעה שניה. אמר רבי יהודה, והלא יש שאינם מוסקין את זיתיהם אלא לאחר רביעה שניה. אלא כדי שיהא העני יוצא ולא יהא מביא בארבעה אסרות:

רביע. וזמן רביעה שניה צננה צינונית הוא צעקרים ושלשה במרחשון: שאינו מוסקין – מסיקה בזיתים כמו קולר בתבואה, זולר צענבים, אורה בתאנים, גודר בתמרים, כך מוסק בזיתים: ולא יהא מביא בארבעה איסרות – דהיינו שני פונדיונים. שהפונדיון שני איסרין, ותגן אין פוחתין לעני העובר ממקום למקום מככר בפונדיון, דהיינו מזון שתי סעודות, וכיון שאינו מביא זיתים שיהא ארבעה איסרות דהיינו מזון שתי סעודות לו ושתי סעודות לאשתו, אף הוא אינו יורא ללקוט. ואין הלכה כר' יהודה:

רע"ב – (א) מאימתי הנמושות – אית דמפרשי זקנים ההולכים על משענתם, ואית דמפרשי לקוטי, בתר לקוטי שמאחר שילכו בשדה לוקטים אחר לוקטים או הזקנים הללו שמאחרים ללכת ללקט אחר הכל, כבר נתיאשו העניים מאותה שדה וכל הנמאלץ בה אחר כך הוא הפקר לכל, בין לעניים בין לעשירים: רביעה שניה – המטר נקרא רביעה מפני שהוא רובע את הארץ ומולידה ומאמיחה כזכר הרובע את הנקבה והיא מתעברת ממנו לשון בהמתך לא תרביע (ויקרא יט) פירוש אחר, רביעה, על פס שהמטר משכיב העפר ומרביטו תרגום רובץ

(ב) נאמנים על הלקט ועל השכחה ועל הפאה בשעתו, ועל מעשר עני בכל שנתו. וכן לוי נאמן לעולם. ואין נאמנין אלא על דבר שבגני אדם נוהגין בן:

תרומת מעשר, כדי היכי ללא נחשו ישראל על תרומה גדולה, כך לא נחשד בן לוי על תרומת מעשר: אלא על דבר שבגני אדם נוהגין בן – נוהגים לתת להם כן ולא על דבר שאין רגילים לתת להם כיוצא בו, ולקמן מפרש ואזיל:

רע"ב – (ב) נאמנים – העניים לומר חטים הללו של לקט שכחה ופאה הן, ופטורים מן המעשר: בשעתו – בשעת הקציר: בכל שנתו – בשנה שלישית ובשנה ששית שמעשר עני נוהג בהן: ובן לוי נאמן לעולם – דמעשר ראשון נוהג בכל שנה, וכיון דאמר של מעשר ראשון הם, לא חיישינן שמא לא הפריש מהן

(ג) נאמנין על החטין, ואין נאמנין על הקמח ולא על הפת. נאמנין על השעורה של ארז, ואין נאמנין עליו בין חי בין מבשל. נאמנין על הפול,

חק לישראל – פרשת יתרו יום א'

וְאִין נְאֻמְנִין עַל הַגְּרִיסִין, לֹא חַיִּים וְלֹא מִבְּשָׁלִיין. נְאֻמְנִין עַל הַשָּׁמֶן, לֹאמֹר שֶׁל מַעֲשֵׂר עֲנִי הוּא, וְאִין נְאֻמְנִין עָלָיו, לֹאמֹר שֶׁל זֵיתֵי נִקְוֹף הוּא:

עַל הַשָּׁמֶן – שְׁדַרְךְ לַחֲלֵק מַעֲשֵׂר עֲנִי בְּשָׁמֶן: וְאִין נְאֻמְנִין לֹאמֹר שֶׁל זֵיתֵי נִקְוֹף הוּא – זֵיתֵי נִקְוֹף מִמַּחֲנוֹת עֲנִיִּים הֵן שְׁחוּבָטִים וּמִנְקָפִים בְּזֵית לְהַשִּׁיר הַזֵּיתִים שֶׁנִּשְׁאָרוּ מִן הַמַּסִּיקָה, וְנִקְוֹף לְשׁוֹן כְּנוֹקָף זֵית, וְאִין הַעֲנִי נְאֻמְנִין לֹאמֹר שֶׁמֶן זֶה הוֹלֵאֲתִי מִזֵּיתֵי נִקְוֹף וּפְטוֹר מִן הַמַּעֲשֵׂר לְפִי שֶׁאִין רְגִילִין לַעֲשׂוֹת שָׁמֶן מִזֵּיתֵי נִקְוֹף. אֲבָל עֲנִי הַלֹּאמֵר קִמַּח זֶה אוֹ פֶּת זֶה מִלְקָט שְׂכָחָה וּפָאָה שְׁלֵקָטִי וּטְחַנְתִּי קִמַּח וְחַפִּיתִי לְחַס, נְאֻמְנִין: שְׁדַרְךְ הַעֲנִי לַעֲשׂוֹת לְחַס מִלְקָט שְׂכָחָה וּפָאָה:

(ח) נְאֻמְנִים עַל הַיָּדֶק חֵי, וְאִין נְאֻמְנִים עַל הַמְּבִשָּׁל, אֶלְאִי אִם כֵּן הָיָה לוֹ דְבָר מוֹעֵט, שֶׁכֵּן דְרָךְ בְּעַל הַבַּיִת לְהִיּוֹת מוֹצֵיא מִלְפָּסוֹ:

הַמְּבִשָּׁל, דְּפַעֲמִים שְׂבַעֲלֵה הַבַּיִת שְׂכַח מִלְעַשֵּׂר וּמַעֲשֵׂר מִן הַמְּבִשָּׁל מִתּוֹךְ הַקְּדֵרָה: מִלְפָּסוֹ – הַקְּדֵרָה אוֹ הַפְּרוֹר שֶׁמְבַשָּׁל בָּהּ:

(ט) אִין פּוֹחַחִין לְעֲנִיִּים בְּגֵרִין מִחֲצֵי קֶב חֲטִים וְקֶב שְׁעוּרִים. רַבֵּי מְאִיר אֹמְרִי, חֲצֵי קֶב. קֶב וְחֲצֵי כֶּסֶם, וְקֶב גְּרוּגְרוֹת, אוֹ מְנָה דְבִלְהָה. רַבֵּי עֲקִיבָא אֹמְרִי, פָּרַס. חֲצֵי לֶג יִין. רַבֵּי עֲקִיבָא אֹמְרִי, רַבֵּי עֲקִיבָא אֹמְרִי, שְׂמִינִית. וְשֶׁאֵד כָּל הַפְּרוֹת, אֹמְרִי אֲבָא שְׂאוּל, כְּדֵי שְׂמִיכְרָם וְיִקַּח בָּהֶם מִזֶּזֶן שְׂתֵי סְעֻדוֹת:

מַעֲסִי, וּמִשְׁקָל הַמַּעֲהָ שְׁשָׁה עֶשֶׂר גִּרְגָרִי שְׁעוּרָה: פָּרַס – חֲזֵי מְנָה. וְכָל הַמְּדוּת הַלְּמִמּוֹרוֹת בְּמַחֲנִיתִין הַלְּכָה כְּתַנָּא קַמָּא וְהַלְּכָה כְּאֲבָא שְׂאוּל. וְלֹא נְאֻמְנִין דְּכָרִים הַלְּלוּ אֲבָל לְמַחֲלֵק מַעֲשֵׂר עֲנִי בְּגוֹרֵן, אֲבָל הַמַּחֲלֵק מַעֲשֵׂר עֲנִי בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ מַחֲלֵק כְּפִי רְלוּנוֹ וְלֹא נִתְּנוּ בֵּין חַכְמַיִם שְׂעוּרָה:

רַע"ב – (ה) אִין פּוֹחַחִין לְעֲנִיִּים בְּגוֹרֵן – כְּשֶׁמַּחֲלֵקִין מַעֲשֵׂר עֲנִי בְּגוֹרֵן אִין נִתְּנִים לְכָל עֲנִי וְעֲנִי פַחוֹת מִשְׂעוּרָה זֶה, דְּכַתִּיב (דְּכָרִים כו) וְאֲכַלְוּ בְּשַׁעֲרֵיכֶם וּשְׂבַעְוּ, תֵּן לוֹ כְּדֵי שְׂבַעְוּ: דְּבַלָּה – תַּחֲנִים יִבְשִׁים לְאַחַר שְׁנִדְרָסִים בְּעִגּוּל קְרוּיִין דְּבַלָּה, וְשׁוֹב אִין נִמְכָּרִים בְּמַדָּה אֲבָל בְּמַשְׁקָל, לְהַכִּי תִּנִּי מְנָה דְּבַלָּה, וּמְנָה הוּא מַשְׁקָל מֵאָה דִּינָרִים, וְהַדִּינָר מַשְׁקָל שְׁשָׁה

(י) מְדָה זֶה אֲמוּדָה בְּפִתְחֵי וּבְלִוְיֵים וּבִישְׁרָאֵלִים. הָיָה מִצִּיל, נוֹטֵל מִחֲצָה וְנוֹתֵן מִחֲצָה. הָיָה לוֹ דְבָר מוֹעֵט, נוֹתֵן לְפִנֵּיהֶם, וְהֵן מִחֲלָקִין בֵּינֵיהֶם:

וּמִלְּנִיעֵי לְלוֹרֵךְ קְרוּבֵינוּ: וְנוֹתֵן מַחֲלָה – לְעֲנִיִּים שְׂבָאוֹ, וְאִם לְאַחַר שְׂטַל מַחֲלָה וְהַלְּנִיעֵי לְלוֹרֵךְ קְרוּבֵינוּ: הִיא לוֹ דְּבַר מוֹעֵט – כְּלֹאמֹר שֶׁלֹּא נִשְׂאָר לוֹ כְּדֵי לְתַת לְכָל אֶחָד מִן הַעֲנִיִּים שְׂבָאוֹ כְּשִׂיעוּר הַקְּרוֹב לְעֵיל בְּמַחֲנִיתִין, נוֹתֵן לְפִנֵּיהֶם מֵה שֶׁנִּשְׂאָר בִּידוֹ וְהֵן מַחֲלָקִים בֵּינֵיהֶם:

רַע"ב – (ו) מְדָה זֶה – לְאִין פּוֹחַחִין לְעֲנִי אֲמוּרָה בְּכַהֲנִים לוֹיִם וְיִשְׂרָאֵלִים, כָּל אֶחָד מֵהֶם שֶׁמַּחֲלֵק מַעֲשֵׂר עֲנִי בְּגוֹרֵן לֹא יִפְחוֹת מִזֶּה הַשְּׂעוּרָה: הִיא מִצִּיל – שֶׁאִין רוּחָה לְחֲלֵק לְעֲנִיִּים שְׂבָאוֹ כָּל מַעֲשֵׂר עֲנִי שְׂבִידוֹ וְרוּחָה לְהַלִּיל מִמֶּנּוּ לְקְרוּבֵינוּ הַעֲנִיִּים: נוֹטֵל מַחֲלָה –

חק לישראל – פרשת יתרו יום א'

(ו) אין פוחתין לעני העובר ממקום למקום מכפר בפונדיון, מארבע סאין בסלע. לן, נותנין לו פרנסת לינה. שבת, נותנין לו מזון שלש סעודות. מי שיש לו מזון שתי סעודות, לא יטל מן התמחוי. מזון ארבע עשרה סעודות, לא יטל מן הקפה. והקפה נגבית בשנים, ומתחלקת בשלשה:

רע"ב – (ז) מכר בפונדיון – ככר הנמכר בפונדיון כשהחטים נמכרים ארבע סאים בסלע. וארבע סאין הן עשרים וארבעה קבין, שכל סאה היא ששה קבין, והסלע הוא ארבעה דינרים, וכל דינר ששה מעין נמלא הסלע עשרים וארבעה מעין, נמלאו כ"ד קבין לכ"ד מעין, קב לכל מעה, והמעה שני פונדיונים, הרי הככר הנמכר בפונדיון הוא חצי קב, אבל מפני שהחנוני רואה להשתכר ליציאת האפייה והטחינה אי אפשר שימכור הככר שהוא חצי קב בפונדיון כפי הערך שמוכרים התבואה בשוק ארבע סאים בסלע, לפיכך לא יהיה הככר הנמכר בפונדיון אלא רובע הקב בלבד, וכשמחלקים תבואה לעני בגורן ועליו לטחון ולאפות, אין פוחתין מחצי קב. אבל כשנותנים לו ככר אפוי לא יהיה

אלא רובע הקב שהם ששה זיאים, והכי מפורש בפרק כילד משתתפין צעירובין (ק"ז פ"ג): פרנסת לינה – מטה וכרים וכסתות: מזון שלש סעודות – שחייב אדם לאכול בשבת שלש סעודות: לא יטול מן התמחוי – לפי שהתמחוי מתחלק בכל יום שהגבאים מחזירים על פתחי צעלי בתים בכל יום ולוקחים מהם תבשיל לזכך העניים והכלי שמשמים זו את התבשיל נקרא תמחוי: לא יטול מן הקופה – לפי שהקופה מתחלקת מערב שבת לערב שבת: נגבית בשנים – לפי שממכנים על האדקה ואין עושים שורה על הצבור פחות משנים: ומתחלקת בשלשה – לפי שהיא כדיני ממונות ודיני ממונות בשלשה:

(ח) מי שיש לו מאתים זוז, לא יטל לקט שכחה ופאה ומעשר עני. היו לו מאתים חסר דינר, אפלו אלה נותנין לו באחת, הרי זה יטל. היו ממשפנין לבעל חובו או לכתבת אשתו, הרי זה יטל. אין מחיבין אותו למכור את ביתו ואת כלי תשמישו:

רע"ב – (ח) מאתים זוז – קיס להו לרבנן שאלו מספיקים לשנה אחת לכסות ולמזונות: או לכתובת אשתו – ואפילו היא יושבת תחתיו: ואת כלי תשמישו – כלים יפים שמשתמש בהם בשבתות וברגלים. והני מילי

מי שיש לו חמשים זוז והוא נושא ונותן בהם, הרי זה לא יטל. וכל מי שאינו צריך לטל ונוטל, אינו נפטר מן העולם עד שייצטרף לבריות. וכל מי שצריך לטל ואינו נוטל, אינו מת מן הזקנה, עד שיפרנס אחרים משלו, ועליו הפתוב אומר (ירמיה יז) ברוך הגבר אשר יבטח ביי והיה יי מבטחו. וכן דין שדן דין אמת לאמתו. וכל מי שאינו לא חגר, ולא סומא, ולא פסח, ועושה עצמו באחד מהם, אינו מת מן הזקנה עד שיהיה באחד מהם, שנאמר [משלי י"א] ודרש רעה תבואנו, ונאמר [דברים טז] צדק צדק תרדף. וכל דין שלוקח שחד ומטה את הדין, אינו מת מן הזקנה עד שעייניו פהות, שנאמר (שמות כג) ושהד לא תקח כי השחד יעור פקחים וגו':

כשאל ליטול לקט שכחה ופאה ואינו נוטל מקופה של דקה שמתפרנס בצנעה ואינו נוטל ממה שצד גבאי, אבל אם נוטל מקופה של דקה אז אין מניחין אותו ליטול אפילו לקט שכחה ופאה עד שימכור כלי תשמישו:

כולל "שערי קדושה ותפילה" – ירושלים – +972 2 628 21 45 – www.shaareykedusha.com טעון גניזה

חק לישראל – פרשת יתרו יום א'

מעשה ידיו מספיקים לו ומסגף עלמו בחיי
לעבד קרובין למיתה, על זה אמרו כל הלריך
ליטול ואינו נוטל הרי זה שופך דמים ואסור
לרחם עליו, על נפשיה לא חייס כל שכן על
אחרים:

רע"ב – (ט) מי שיס לו חמשים זוז וכו' –
לחמשין לעבדין טבין כמאתים ללא עבדין:
וכל מי שרריך ליטול ואינו נוטל וכו' – כגון
שדוחק עלמו במלכה ומסתפק במעשה ידיו
כדי שלא יתפרנס מאחרים, אבל אם אין

גמרא – ברכות דף ה' ע"א

אמר ליה רבא לרפרם בר פפא לימא לן מר מהני מילי מעלייתא דאמרת
משמיה דרב חסדא במילי דבי כנישתא אמר ליה הכי אמר רב חסדא מאי
דכתיב אוהב ה' שערי ציון מכל משכנות יעקב אוהב ה' שערים המצויינים
בהלכה יותר מבתי כנסיות ומבתי מדרשות והיינו דאמר רבי חייא בר אמי
משמיה דעולא מיום שחרב בית המקדש אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו
אלא ארבע אמות של הלכה בלבד ואמר אביי מריש הוה גריסנא בגו
ביתא ומצלינא בבי כנישתא כיון דשמענא להא דאמר רבי חייא בר אמי
משמיה דעולא מיום שחרב בית המקדש אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו
אלא ארבע אמות של הלכה בלבד לא הוה מצלינא אלא היכא דגריסנא
רבי אמי זרבי אסי אף על גב דהוון להו תליסר בי כנישתא בטבריא לא
מצלו אלא ביני עמודי היכא דהוון גרסי:

ואמר רבי חייא בר אמי משמיה דעולא גדול הנהנה מיגיעו יותר מירא
שמים דאילו גבי ירא שמים כתיב אשרי איש ירא את ה' ואילו גבי נהנה
מיגיעו כתיב יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך אשריך בעולם הזה וטוב
לך לעולם הבא ולגבי ירא שמים וטוב לך לא כתיב ביה:

ואמר רבי חייא בר אמי משמיה דעולא לעולם ידור אדם במקום רבו שכל
זמן ששמעי בן גרא קיים לא נשא שלמה את בת פרעה והתניא אל ידור
לא קשיא הא דכייף ליה הא דלא כייף ליה: אמר רב הונא בר יהודה אמר
רבי מנחם אמר רבי אמי מאי דכתיב ועוזבי ה' יכלו זה המניח ספר תורה
ויוצא רבי אבהו נפיק בין גברא לגברא בעי רב פפא בין פסוקא לפסוקא
מהו תיקו:

רש"י על הגמרא

למיתה שמעי כתיב ויתחתן שלמה את פרעה
(מלכים א' ג'): הא דכייף ליה – אם כפוף

המאויינים – ליון ואסיפת לבו: ביני עמודי
– שבית המדרש נכון עליהם מלמעלה: שכל
זמן ששמעי בן גרא קיים כו' – לסמוך

חק לישראל – פרשת יתרו יום א'

הוא לרבו לקבל תוכחתו ידור אלכו, ואס לאו טוב להחרק ממנו, ויהי סוגג ואל יהי מזיד:

זוהר – יתרו דף פח' ע"א

זכור את יום השבת לקדשו. רבי יצחק אמר, פתיב (שמות ט) ויברך אלהים את יום השביעי, וכתוב בפסוק (שמות טז) ששת ימים תלקטוהו וביום השביעי שבת לא יהיה בו. כיון דלא משתכח ביה מזוני, מה ברכתא אשתכח ביה: אלא הכי תאנא, כל ברפאן דלעילא ותתא, ביומא שביעאה תליין. ותאנא, אמאי לא אשתכח מנא ביומא שביעאה, משום דהוא יומא, מתברקאן מיניה כל שיתא יומין עלאין, וכל חד וחד יהיב מזוניה לתתא, כל חד ביומוי, מההיא ברכה דמתברקאן ביומא שביעאה:

ובגיני פה, מאן דאיהו בדרגא דמהימנותא, בעי לסדרא פתורא, ולא תקנא סעודתא בליליא דשבתא, בגין דיתברך פתוריה, כל אינון שיתא יומין, דהא ביהוא זמנא, אזדמן ברכה, לאתברקא כל שיתא יומין דשבתא, וברכתא לא אשתכח בפתורא ריקניא. ועל פה, בעי לסדרא פתוריה בליליא דשבתא, בנהמי ובמזוני:

רבי יצחק אמר, אפילו ביומא דשבתא נמי. רבי יהודה אמר, בעי לאתענגא בהאי יומא, ולמיכל תלת סעודתי בשבתא, בגין דישתכח שבועא וענוגא בהאי יומא בעלמא:

רבי אבא אמר, לאזדמנא ברכתא באינון יומין דלעילא, דמתברקאן מהאי יומא. והאי יומא, מליא רישיה דזעיר אנפין, מטלא דנחית מעתיקא קדישא סתימא דכלא, ואטיל לחקלא דתפוחין קדישין, תלת זמני, מפד עייל שבתא, דיתברכו פלהו פחדא:

ועל דא בעי בר נש, לאתענגא תלת זמני אליו, דהא בהא תליא מהימנותא דלעילא, בעתיקא קדישא, ובזעיר אנפין, ובחקלא דתפוחין. ובעי בר נש לאתענגא בהו, ולמחדי בהו. ומאן דגרע סעודתא מנייהו, אחזי פגימותא לעילא ועונשיה דהוא בר נש סגי:

בגיני פה, בעי לסדרא פתוריה, תלת זמני, מפד עייל שבתא, ולא ישתכח פתוריה ריקניא, ותשרי ברכתא עליה, כל שאר יומי דשבתא. ובהאי מלה, אחזי ותלי מהימנותא לעילא:

הלכה – הרמב"ם הלכות תשובה פרק ז'

(ח) בעלי תשובה דרכן להיות שפלים וענוים ביותר אם חרפו אותן הכסילים במעשיהם הראשונים ואמרו להן אמש היית עושה כך וכך ואמש היית אומר כך וכך אל ירגישו

חק לישראל – פרשת יתרו יום א'

להן אלא שומעין ושמחים ויודעין שזו זכות להם שכל זמן שהם בושים ממעשיהם שעברו ונכלמים מהן זכותם מרובה ומעלתם מתגדלת.
 וחטא גמור הוא לומר לבעל תשובה זכור מעשיך הראשונים או להזכירן לפניו כדי לביישו או להזכיר דברים וענינים הדומין להם כדי להזכירו מה עשה הכל אסור ומוזהר עליו בכלל הונית דברים שהזהירה תורה עליה שנאמר ולא תוננו איש את עמיתו:

לע"נ

זאב חיים בן שרה, משה דוד בן סוזנה מלכה, גד גבריאל בן סוזן, סוזנה מלכה
 בת שמחה, דניאלה פורטונה בת רחל, צדיקה בת שרה ז"ל